

Slovenski List.

Neodvisno slovensko krščanskosocijalno glasilo.

Štev. 3.

V Ljubljani, dne 16. januarja 1897.

Letnik II.

„Slovenski List“ izhaja vsako soboto. — **Naročnina** mu je za vse leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold. Posamične številke se prodajajo po 7 novč. — **Dopisi** pošiljajo naj se uredništvu „Slovenskega Lista“ v Ljubljani. — **Nefrankovani dopisi** se ne sprejemajo; rokopisi se ne vračajo. — **Naročnina, reklamacije** in **oznanila** naj se pošiljajo upravništvu „Slovenskega Lista“ v Ljubljani, Resljeva cesta št. 5. — **Oznanila** in **poslanice** se računajo po ceni navadni v Ljubljani. Naročnikom 10% ceneje.

K našemu programu.

Po vsej naši domovini množijo se dogodki, kateri utegnejo nekdanj mogočno uplivati na presnovno vsega društva. V narodu se kuha in vre, sicer še zdaj počasi, toda pride čas, ko bo neznatna sila preuzela širše kroge, in takrat utegne nastati nova doba, novo življenje. Po naravnem zakonu združevanja neznatnih sil nastala bo velika sila. Koristi posamičnih stanov križajo se, nasprotujejo si danes že v toliki meri, tako da je pričakovati, da se bodo borile med seboj z vsakojakimi sredstvi. V krajih naše domovine, kjer živi delavec v najširšem pomenu besede, porajajo se čudne prikazni. Po vseh slovenskih listih odmevajo klici delavcev, ki napovedajo boj sedanji družbi. Zlasti socijalna demokracija, ki vidi in pozna samo sebe, nastopa preglasno in utegne postati nevarna našemu narodu.

Ne mala zasluga je socijalne demokracije, da se je osnoval naš list. Mi to ime sicer redkokdaj izuščamo, toda vse naše delovanje je naperjeno proti njej, osobito radi tega, ker socijalni demokratje ne ljubijo našega naroda, našega slovenskega jezika, nego imajo pred očmi samo svoje sebične gmotne in stanovske koristi, ne ozirajoč se na druge stanovce, kateri so jim sorodni in s katerimi jih veže življenje. Tako zaničkavajo obrtniku obstoj in mu jemlje upanje v bodočnost. Tako življenje se razvija v naravi, ne pa v človeški družbi, kjer je vsak človek, ustvarjen po sliki in priliki božji, enakoveljaven.

Mi smo razvili krščanskosocijalni program v glavnih potezah; in ako smo rekli, da se hočemo boriti za pravice vseh stanov, a ne za koristi pojedinega stanu, postavili smo se na jedino veljavno krščansko stališče, po katerem oznanjamo ljubezen do bližnjega in po katerem načelu hočemo združevati vse slojeve v celokupno telo.

Po širni Sloveniji, kateri je posvečeno naše delo v prvi vrsti, spoznali smo opasnost nesloge in bratskega boja. Odločno smo zoper to pouzdignili glas, ker smo preverjeni, da morajo v jedni vrsti stati vsi slovenski stanovci v borbi za našo narodno stvar. Slovenski delavec mora biti tudi v teh vrstah, in zato ga moramo iztrgati iz žrela socijalne demokracije. Pri nas je pa nastala tudi toli pogubna socijalna borba med posvetnim in duhovskim stanom, kakor n. pr. med velekapitalizmom in proletarijatom, samo da je med jednimi in drugimi dejanjska razlika. Po katerem drugem načelu bi mi mogli spet spojiti rojake, ako ne po načelu krščanske ljubezni in pravičnosti, kar ni prazna beseda, ampak nujna potreba. Nekaj smo že dosegli. Naši poslanci se približujejo drug drugemu, in ako Bog da, stopijo vsi državni poslanci slovenski in hrvaški v jugoslovanski klub, in tako bodo združeni delovali zastopniki Hrvatov in Slovencev. Da se nam posreči pomiriti in ublažiti nasprotja tudi v širših krogih, v to trdno verujemo, ker poznamo narod. In narod noče prepira, ampak sloge in mira.

Na kolinskem shodu se je nedavno češki narod oduševljeno izrekel za spravo in slogo med češkimi strankami. Ko je nastopil naš list in ko je jel klicati na slogo, prišel je ta glas na Češko. Bratje Čehi čuli so ga in njih glasila so poudarjala potrebo druženja čeških strank. Ako torej naše delovanje, naši uzvišeni smotri nahajajo toliko odobravanje, potem pač smemo po pravici reči, da se vendar kdaj zgodi, da se pojedini slovanski rodovi združijo za jedna načela, kajti ako se to zgodi, potem so Slovani mogočen činitelj, potem bodo imeli toliko veljave in moči, da si bodo sami reševali svoja socijalna, kulturna in narodnogospodarska uprašanja.

Nasproti narodnostnemu uprašanju zauzemajo razni socijalisti razna stališča. Nemški

krščanski socijalisti poznajo samo nemško narodnostno uprašanje. Pri celjski postavki so glasovali zoper Slovence. Po njih krščanskih načelih je to ravno tako neupravičeno, kakor ako bi Slovani glasovali zoper osnutje kakega potrebne gimnazija v katerem niževavstrijskem mestu. Socijalni demokrati ne poznajo ni narodnosti, ni domovine; njim je načelo: ubi bene, ibi patria. Čisto drugo stališče zauzemamo mi. Pred očmi imamo svoj verni, celokupni slovenski narod, njegove duševne in gmotne potrebe, in da bi njim zadostili, uravnavamo vse svoje delovanje. Naudaje nas pravičnost do drugih narodov, ki ne govore našega jezika. Prešinjani smo pravim krščanskim narodoljubjem, želeč vsakemu narodu svoje. Ne zatiranje, nego enakopravno uživanje državljanskih pravic je naše načelo. Ako bi to načelo, ta veliki, danes še nedosežni idejal, predrlo v srca vseh narodov, potem bi bil svet in življenje drugačno, lepše, a takega sveta menda ne ućakamo.

Kar nas veže z nemškimi krščanskimi socijalisti, to je njih narodnogospodarski program. V narodnem uprašanju pa si stojimo nasproti in radi tega izpovedamo, da glede na točke narodnega programa nismo njih zavezniki, ampak odločni nasprotniki. Trudili se bodemo, da uzgojimo narod v pravem slovanskem duhu; a kdo drugi je naš zaveznik v tem zmislu, ako ne — mi sami in naši bratje.

Šola in učiteljstvo.

I.

Vse najrazličnejše stranke, kolikor jih je kdaj vladalo raznim narodom, skrbele so v prvi vrsti, da so skušale po svojih nazorih uravnati ljudske šole, ali — bolje rečeno — da so skušale pridobiti ljudsko šolo za se. To pa iz jedinega uzroka, da bi se že mladina začela uzgajati

O stoletnici

Vodnikovih „Lublanfkkih Noviz“.

Kakšnega pomena so „Lublanfke Novize“?

Prvi slovenski časnik so — s temi besedami je že označen njih pomen.

S 4. dnem meseca prosinca l. 1797., ko je zagledal beli dan prvi list „Lublanfkkih Noviz“, more se usporejati v minolem stoletju samo še tisti dan l. 1789., ko se je prvokrat pojavila slovenska igra „Županova Micika“ na modernem gledališkem odru v Ljubljani. Do tedaj se je rabil slovenski jezik do malega le za spisovanje nabožnih knjig. Z „Lublanfkimi Novizami“ pa se odpira slovenščini novo polje. Ž njimi se začne borba, ki še dandanašnji ni končana, borba, da se prizna slovenščini častno mesto poleg drugih kulturnih evropskih jezikov. Jeziku, ki rabi Vodniku v „Lublanfkkih Novizah“, se pozna, da še ni prebolel hudih ran, katere mu je usekalo 17., zlasti pa 18. stoletje. Mnogo izrazov je še jako okornih. Ni čuda, Vodnik jih je moral večkrat v naglici kovati. Poleg njih pa se nahaja v štirih letnikih „Lublanfkkih Noviz“ mnogo klenega zrnja. Iz vsakega lista se jasno vidi, kako si je naš prvi časnikar pošteno prizadeval „krajnfki jesik zhedeti narediti“. Ven in ven se ozira na nepo-

kvarjeni govor preprostega naroda („na zhihtifhi jesik polanzov, inu dalezh od Nemzov stojeznih starih krajnfkih sarodov“); on bogati „krajnfko pomankanje“ z izrazi vzetimi iz stare slovenščine, katero zove „stari bukviški jesik“, „inu po bukviškim popravla, kar smo se od stare korenine na stran sahli“. Kadar pa doma ne dobi pripravne besede, zahaja na posodo „k drugim Slovenzam“ — k bratom Slovanom.

„Lublanfke Novize“ so poleg Linhartove „Geschichte v. Krain“ prve budilke narodne zavesti med Slovenci. V tem oziru je neprecenljive važnosti feljtonsko pisan sestavek Vodnikov „Povedanje od flovenfkiga jesika“,*) ki se pričinja brez tega naslova v 83. številki l. 1797. ter se od 84. številke i. l. nadaljuje pod rečenim zaglavjem do konca prvega letnika in začneši s 3. številko l. 1798. do uštete 27. številke i. l. To je „Ilirija oživljena“ v prozi. S preprosto domačo besedo odgrinja Vodnik svojim rojakom zaveso, ki je zakrivala njih staro zgodovino, narodne običaje, in lepoto slovenskega jezika. Takoj v uvodu jih seznanja s Slovani, katere imenuje Slovence v širjem pomenu. „Krajnzi so en odraflik velikiga flo-

*) Ta zanimiva razprava je ponatisnjena v Bleiweisovich „Novicah“ l. 1848. in 1849. in v Val. Vodnika Izbranih spisih str. 47–60.

venfkiga naroda, kateri sdej prebiva od tershafkiga morja noter do smersliga morja v Mohkovii fkus 400 mil fhiroko, inu od pemfkiga noter do defhele Kamfhatika na konez mohkovitarfkiga zefarftva fhe zhes tavshent mil na dolgoft. Skorej vse ludftva v tim proftori fo flovenzi“. Potem našteva imena raznih slovanskih plemen ter pristavlja: „Ti vfi imajo sploh ime, de fo Slovenzi, inu imajo jesik od ene fame matere, namrezh, flovenfki jesik.“ Jako visoko je cenil Vodnik jezik najmogočnejšega slovanskega naroda. Že pred sto leti je on priporočal proučevanje ruskega jezika. Omenja je pomenljivih jedrnatih imen, katera so dajali stari Slovenci krajem; hribom in vodam, piše: „Kateri bi rad krajnfkih imenov pomenik svēdel, more na mohkovitarfkiga jesika snanje fe podat. Krajnfki jesik je mohkovitarfkimu narbol podoben; bol, kakor vsem drugim flovenfkim isrekam. Mohkovitarji fo dofti befēdi ohranili, katere fo fe per naf posabile, inu is navade perfhle.“ Svojega slovanskega naudušenja ni mogel prikrivati Vodnik zlasti tedaj ne, ko so meseca roznika l. 1799. šli skozi Ljubljano ruski vojaki. „Sdaj vidimo s' ozhmi, kakifhne mogozhne inu velike brate mi po fveti imamo — piše v 26. številki „L. Noviz“ l. 1799. — katiri fo nafh flovenfki jesik vselej zhiht

po nazorih, ki so njim voditelji v političkem in narodnem oziru, da bi tako svoji stranki odgojili naslednikov in ji zagotovili obstoj.

In popolnoma jasno je to! Saj vemo, da mora začeti pri mladini, kdor hoče uničiti narod, in obratno, kdor mu hoče priboriti lepšo bodočnost. Tako je tudi pri nas. Žalostni so bili časi, ko je vladala v redko nasejanih, zanemarjeno in površno uravnanih naših ljudskih šolah nemščina kot mogočni gospodar, kateremu je moral odpirati svoj razum preprosti kmetiški dečak, ko še v materinem jeziku ni mogel izražati one trohice samozavesti in prepričanja, ki ga ima človek v prvi dobi nežnih mladih let. Razmere so se sčasoma izpremenile temeljito. Našemu narodu se je ustanovila narodna ljudska šola, ki je danes prva gojiteljica narodove naobrazbe; ki skrbi, da je olikan v temeljnih znanostih zadnji kmet, ki ima kje v zapuščenih hribih svoj skromni dom.

Teško breme in veliko, odgovorno nalogo naložili so novi šolski zakoni ljudski šoli. Dandanes ne zadošča več človeku, da zna brati z velikim trudom in v znoju svojega obraza podpisati svoje ime, treba mu je drugega znanja v vseh strokah, katerim služijo razni stanovi. Temelj polaga ljudska šola, daljšo naobrazbo dado druga učilišča onemu, komur dopuščajo sredstva, da ostavi rodni krov, motiko in plug ter utepa v glavo nauke v srednjih in višjih šolah. Kdor je pa brez sredstev, nima pri nas — žal — prilike, da bi se naobraževal dalje, kakor je to mogoče n. pr. pri onih narodih, ki so poskrbeli, da zida še dalje brez svojih stroškov kmetovalec ali obrtnik na temelju, ki mu ga je postavila ljudska učilnica. Prepričani smo pa do cela, da se na to stran kdaj tudi pri nas predrugači.

Da imamo torej narod, ki je zaveden in ponosen na se, požrtvovalen, pošten in delaven, to šteje v zaslugo ljudski šoli. Zatorej je pa „pravi rodoljub vsekdar prijatelj ljudski šoli, ker je preverjen, da bi brez ljudskendarodne šole dandanes ne imeli onega naroda, ki mu pravimo slovenski narod.“ (Učiteljski Tovariš, I. 1896., stran 29.)

Zgodilo se je pa že nešteto krat — in dokazov imamo za to dovolj — da se je pri vseh strankah, kolikor jih je gospodovalo in jih gospoduje sedaj v nas, poudarjala važnost naše ljudske šole, pri tem se je pa dosledno pozabljal oni činitelj, ki vlada in dela v ljudski šoli — slovenski učitelj! V prvih časih so bili za nagrado njegovemu napornemu in odgovornemu delu pri uzgoji naše mladine odmerjeni z majhnim in skopim merilom taki dohodki, da mu ni bilo ob njih mogoče niti živeti, niti umreti, kakor pravimo takrat, če hočemo označiti kogarkoli bedno gmotno stanje. Za nagrado pravimo zato, ker plače ne moremo imenovati takih dohodkov! Pozneje so izboljševali in izboljševali in prena rejali in krpali učiteljske plače. A kako! Bog

pomagaj, nikjer ni krajcarja, da bi ga vrgli učitelju; za druge naprave — pa naj bodo potrebne ali nepotrebne — iztaknejo veliki naši financierji vselej globoke vire, ki ne usahnejo nikdar, za učitelja ni bora, ni solda, če se preobrnejo vse deželne blagajnice trikrat zaporedoma.

Prišlo je pa leto 1890., tisto blaženo leto, ki je našemu učiteljstvu prineslo blagostanja in sreče. Bile so takrat zanimljive razprave v naši visoki deželni zbornici, — zanimljive zategadelj, ker so se skušali prepričati poslanci, da zadošča učitelju 360 gld. letne plače; skušali prepričati z dokazi, „da mu ni treba vsak dan jesti pečenih piščancev“! No, razdelili so takrat kranjsko učiteljstvo v štiri razrede: I. dobi letnih 360 gld., II. 450., III. 500 in IV. 600., in morda jih je 10 na Kranjskem, ki štejejo po 700 srebrnjakov na leto! Na kmetih je še to dobro, da ima večina učiteljev (vsaj na jednorazrednicah) prosto stanovanje. V Ljubljani pa, o kateri vemo, da so stanovanja kar zastonj in da je življenje ceno, dobe učitelji stanarine po 80, 100 ali največ (to samo voditelji) 120 gld. Radovedni smo, kje se dobi stanovanje za tako ceno, stanovanje namreč, ki gre človek lahko vanj z zavestjo, da ne pokvari zdravja sebi in rodbini v vlažnih, zaduhalih podzemskih ali podstrešnih luknjah.

Skrajni čas je torej, da se odpravijo tako žalostne in nečastne razmere! Če hoče imeti dežela dobro šolo in v nji dobro učiteljstvo, skrbi naj, da plača učiteljstvo tako, da bode moglo brez drugih opravkov živeti svojemu stanu, o katerega uzvišenosti in važni nalogi se govori ob vsaki priliki, primerno. S tem ne pravimo, da ne živi učiteljstvo tudi danes tako! O, pač! a vsak se mora truditi ne samo s šolskim poklom, nego tudi z drugimi posli, ki uzamejo učitelju ves prosti čas, oslabe prezgodaj njegove moči, da mora večina v najlepših letih v prezgodnji grob.

Kdor ima srce, ta bode uvaževal naše besede in se ne bode križal in jadikoval, če hoče učiteljstvo, da se ga otrese dežela in preuzame država!

Izvorni dopisi.

S Štajarskega. (Slovenski gimnazij v nemškem Celju, ali nemški gimnazij v slovenskem Celju.)

Fulgura frango.

Vsako leto grmé na Dunaju debate, kadar se bije boj za najprimitivnejše pravice $\frac{1}{4}$ milijona Slovencev v Celju in okoli Celja. Ker kaj je drugega slovenski spodnji gimnazij v Celju? — pa kaj pravim slovenski, saj se učé tam samo nekoji predmeti v slovenščini! In vender te mrvice pravice fanatični Nemci, bodisi liberalni ali nacionalni ali socialni — in čudo! — še celo krščanskosocialni ne privoščijo Slovincem!

Saj ste čuli nam nepovoljno glasovanje sebesno od Nemcev v državnem zboru glede točke: Celje.

Torej steber Avstriji na jugu! oni, ki dajejo Avstriji najboljše vojake, ki jih je sam cesar tolikokrat odlikoval; oni, ki so s Hrvati najbolj Avstrijo branili proti Mongolom in Turkom; oni, ki so najzvestejši Avstrijci, ki se nikdar niso puntali, kakor mnogi vi ošabni Nemci, Mažari i Talijani; oni, ki so do zdaj morali največ trpeti, tlačeni od vas, ki jim še neslanega kropa ne privoščite: oni naj zdaj na duhu poginejo, da se krivičneži vi mastite!? O ti sakrabski nemški šovinizem! — kaj to je tvoja po celem svetu tolikanj hvalisana pravičnost! Apage! Mari se Nemcem krivica godi, ako se Slovincem da, kar Slovincem gre? Je li Celje pravo nemško mesto?

Poglejmo! Jaz sem se šolal v Celju ter sem bival osem let pri samem Celju, torej sem moral Celje poznati. Mestice ima kakih 6000 prebivalcev. A pravim vam, da smo po natančnem brojenju našli le nekako $\frac{1}{4}$ pravih Nemcev v Celju, vsi drugi so bili Slovenci v Celju in skoro vsi Slovenci daleč na okoli okrog Celja. Pač pa so se, povsod le premeški Slovenci, tudi tam iz preuzetnosti, dobičkarije, koristolovja in večkrat nepotrebne udvarjanja neiskrenemu nemškemu licemerstvu in pa iz strahu pred roganjem surovih nemčurjev štilili za pristne Nemce. Poglejte na imena vrhu prodajalnic. Tolikokrat so slovenska v spakedrani nemščini. A stopite noter! Tako lepo vam bode slovenski „parliral“, samo da vam v rokah cvenk zažvenklja. Govoril sem s hudim nemškim kričanjem, in glejte! še precéj dobro je mlatil slovenščino s človekom ne večim nemščini. Pogovarjal sem se z zasobnikom, ki se nič ne briga za politiko, ne glasuje, a iz razvade vedno nemški govori, — in kako dobro je govoril slovenski! Kajpak dá vsi taki preradi govore in pišó le nemški. V družbi, v kateri je 10 Slovencev in 1 Nmec, bodo vam iz delikatnega obzira vsi nemški govorili. E ne učini ne tega ne Nmec, ne Talijan, ne Mažar!

Znate, kdo je Nmec v Celju? Zvečine uradniki, nekoji upokojenci in nekoji naseljenci; tam rojenih Nemcev je sila malo. In za teh še ne 2000 Nemcev mora biti v Celju nemški gimnazij, več kakor 200.000 Slovencev pa naj bode brez njega! Kaj če storiti onih 100 brižnih slovenskih mladeničev, ki so se učili do zdaj le slovenski v prvih razredih? Neznosnim Nemcem na ljubo ne morejo v vodo skočiti ali sicer se pokončati. A tisti fanatični Nemci so zdaj siti, kaj ne! Saj so udarili Slovence, ali ni res?!

Torej glasovanje tistih strastnih Nemcev je le — ne morem drugače reči — kakor vražja nevoščljivost, turških paš preuzetnost in v nebo upijoča krivica. Nočem vam, mučni narodni naši poslanci, ničesar očitati, a vender, ko so se po sramotnem glasovanju tako nesramno in dolgo

ohranili. Proti le tim se imamo blishati, kader kol ozhemo jesik zhihtiti.“

S slovanskim mišljenjem je Vodnik lepo združeval avstrijsko domoljubje ter v „L. Novizah“ oduševljal rojake za brambo domovine.

Vsak napredek, ki ga je zapazil pri Slovincih na katerem koli polju, ga je jako razveselil. Rad jim je poročal o novih izumih, segajočih v obrtno in kmetijsko stroko, priporočal jim knjige pisane v slovenskem jeziku; kajpada so bila književna naznanila zbok velike suše na slovstvenem polju konec minolega stoletja jako redka. Da so bile „L. Novize“ mikavnejše, primešal jim je Vodnik marsikdaj kako šaljivo mrvico. On ni preziral domačih ljubljanskih novic, kakor so jih tedanje suhoparne nemške novine. Večina lista je bila seveda odmerjena političkim dogodkom, ki so ondaj pretresali svet. Te vrste poročila je zajemal urednik iz dunajskih dvornih oznanil.

Kogar zanima Vodnikovo časnikarsko delovanje, beri temeljiti spis dr. Janeza Bleiweisa „Vodnikove Novice“ na 31. strani „Vodnikovega Spomenika“, Marnov Jezičnik XIV., Petra Bohinjca knjigo „Valentin Vodnik“, dr. K. Glaserja Zgodovino

Slov. slovstva II. str. 69, potem pa sezi po „Valentina Vodnika Izbranih spisih“ katere je uredil Fr. Wiesthaler ter jih je l. 1890. izdala „Matica slovenska“. Ondukaj so v lepem izpregledu nanizani najvažnejši članki „Lublankih Noviz.“

Prvi slovenski časnik ni imel dolgega obstanka. Ubila ga je nebrižnost Slovencev. Pokrajinci, ki sedaj o stoletnici tako junaško vihte slovenski prapor, se niso oklenili „L. Noviz“, kranjski rojaki pa namesto, da bi podpirali Vodnika, grenili so mu že itak težavni posel. Nekaterim ni bil povšeči jezik, drugi so očitali uredniku, da nalašč zamolčuje nekatere dogodke, ali da krivo poroča o njih. Marsikdaj se urednik poštenjak pritožuje v svojem listu zaradi takih in enakih napadov. Založnici — namesto Janeza Friderika Egerja je stopila dne 12. vinotoka l. 1799. („L. N.“ št. 41) kot lastnica in izdajateljica „Maria Theresia Egerza“ — je presegla gmotna škoda, ki jo je morala trpeti zaradi majhnega števila naročnikov. Usoda prvemu slovenskemu časniku je bila odločena. Vodnik, ki je urejajoč „L. Novize“ postal l. 1798. profesor na gimnaziji, je nejevoljen odložil koncem l. 1800. časnikarsko pero z lakoničnim slovesom v poslednji številki: „V prihodnim lejto ne bodo kranjke novize vezh vendajane.“

Slovenščina v nemških časnikih pred Vodnikovimi „Lublankimi Novizami.“

Kakor blesteč meteor so se prikazale „Lublanki Novize“ na slovenskem obzorju ter kmalu zopet zginile. Pred njimi je bila tema, za njimi tema.

Pred Vodnikovimi „Lub. Novizami“ je le redkokedaj švignila kaka slovenska iskra izpod nemškega pepela, ki so ga sipali na slovensko Ljubljano v njenem ozidju izhajajoči nemški časniki. K večjemu je zašlo vanje kako naznanilce, da je pri knjigarju Mihaelu Prombergerju blizu škofije ali pa pri Viljemu Henriku Kornu kaka slovenska knjiga na prodaj. Tako naznanja „Wöchentliches Kundschaftsblatt des Herzogthums Krain — auf das 1775ste Jahr,“ da se pri prvem knjigarju dobivajo tele knjige: Goriupp (Franc) Evangelski navuki, fa uffe Nedele inu Prasnike zeliga leita, 8 vo. 45 kr.*) — Sailer (Seb.) Ma-

*) Popolni od konca do kraja z razne velikosti majuskuli (samo za opomnjo; «Cum Licentia Superiorum» rabijo male črke) natisnjeni naslov knjigi slove: Zirkounu leitu | ali | evangelski | navuki | sa usse | nedele inu prasnike | zeliga leita, | poprei | na slovenski jesik ukup spisani | inu | per altariu naprei nesseni | od | zhasti uredniga gospuda | Francisca Xav. Goriuppa, | faimestra inu comissaria per Novi zirkvi | nad Zellam, gorishkiga firsta inu | shkoffa consistoriala. | Cum Licentia Superiorum. |

krohotali in ploskali nesramneži — tedaj mogli, né, morali ste radi take nečuvne zaušnice in surovosti kar vsi Slovenci demonstrativno ostaviti nesrečno sobano. Skoro pravo bi bilo, da bi i štajarski slovenski zastopniki v Gradcu zapustili take vrste krivičnike.

O bratje! vidite, kako je potreben jugoslovanski klub; vidite, kako žalostno je, če ni jedinstva. Prav postopaš, častni „Slovenski List“, da s tako unemo priporočaj slogo med Slovenci i sploh avstrijskimi Jugoslovani, ker vidimo, da sami od sebe večkrat ne premoremo nič. Da, pravo istino govori ona od nekaternikov sicer obrekovana knjiga, ki so jo pa resnično krivo razumeli, t. j. knjiga: „Biser — ljubav“ (narodna), ki ima povsem v narodnem oziru tisti program, kakor ta častni list. Ne poznam na vsem Jugoslovanskem knjige, ki bi s tako nahušenostjo in tako praktično budila, priporočala in branila čast, ponos in razcvit slovenskega naroda in koje urednik bi tako vedno želel in se trudil celo sredi naših sovražnikov za čast slovenskega imena.

Vi pa Mladočehi — dasi se povsodi z vami ne strinjam, ki ste se pa jedini potegnili za našo čast, ko so se drugi norčevali po glasovanju, izrekamo vam tu svojo zahvalo in priznanje. A vi zaslepljeni Poljaki, da bi ipak kdaj spregledali ter več se ne družili s protivniki slovenskega imena. Vi nosite sicer visoko prapor poljskega imena, a ko ste ipak Slovani, kaj li vam časti Slovanov nič ni mari? Utegnilo vam bi kdaj še žal biti, osobito ako vam razpade že zažagano jednotno „poljsko kolo“ ali klub. Slovenci pa nikari „Reichsposte“ toliko ne častite, ker je nam Slovincem in Čehom v narodnem oziru takó krivična.

Vlada naj preko krivičnega glasovanja, ukrene potrebno, da naši slovenski mladeniči celjski na duhu v kulturi ne ogladnejo in ne poginejo.

Radi velepomembne slovenske stvari pa kličemo vsem narodnim velmožem:

„Videant slavici consules“! J. M.

Iz Istre. Dne 9. januarja 1897. (Dvojna mera.) Res hvalevredno ponavlja vedno „Slovenski List“, kako potrebno bi bilo za razvoj slovenskega naroda na jugu skupno delovanje vseh slovenskih poslancev v državnem zboru. Seveda, kjer je moč, tam je tudi veljava, tam tudi ko-

rist. — Silna potreba skupnega delovanja vseh naših poslancev kaže se posebno v Istri. Zastopata nas sicer v državnem zboru dva vrla, neustrašna poslanca, ali — sama sta! Kaj bi rada za nas storila, ko bi le imela moč in pomoč! Vender upamo, da zagledamo v novem državnem zboru lepo število jugoslovanskih poslancev v jednom klubu, s katerim bode morala vlada tudi računati. S tem pa tudi upamo, da se nam res neznosni odnošaji na Primorskem sploh, posebno v Istri na boljše obrnejo. Dokler pa vlada ta zistem, ni nam boljšega pričakovati.

Da se nam godé očevidne krivice, posebno v političnem življenju, in da so razmere vsled tega res neznosne, spričujejo naj bralcem „Slovenskega Lista“ naslednji politični dogodki iz novejših časov.

Kakor nam je prijatelj pravil, razpisalo je županstvo občine Pomjan nad Koprno pred božičnimi prazniki občinske volitve ter določilo na podlagi § 18. občinskega volilnega reda za Istro kraj volitev v selu Babiče, dobro četrte ure izven sedeža županije. Storilo je pa to županstvo radi tega, ker so bili do zadnjih deželnozborskih volitev, ki so se v istem selu mirno in redno izvršile, pri vseh drugih volitvah veliki nemiri, vselej s slabimi posledicami. Da se županstvo izogne vsem morebitnim nemirum, uredilo je, da se volitve vrše v selu Babiče.

Nasprotna iredentska stranka uloži proti temu pri c. kr. okrajnem glavarstvu v Koprno utok, češ, da ni pot do sela Babiče pripravna. Glavarstvo je utok odobrilo ter prav odločno ukazalo, da se imajo volitve vršiti na sedežu županije. Seveda to se je zgodilo jedino le na silni pritisk vladajoče iredentske stranke v Koprno, pred katero se vse trese in trepeče. Žalostno in sramotno!

Znan nam je še drug enak slučaj iz leta 1895, in sicer v županiji Veprinac blizu morja v uzhodni Istri. Župan italijanske stranke, ne v svesti si zmage, prenesel je občinske volitve iz občinske hiše v svojo lastno hišo, seveda na podlagi § 18. občinskega volilnega reda za Istro. — Proti temu uložila je hrvaška stranka na glavarstvo v Voloski utok s prošnjo, naj se volitve vrše v navadni občinski hiši. — In kaj se zgodi?! C. kr. okrajno glavarstvo v Voloski odgovorilo je z dne 21./7. 1895. št. 8439, da te prošnje ne more uzeti v ozir, ker po § 18. ob-

rianske Kempenfar, 12 mo. 10 kr.***) — Ruppnick (Cafp.) ta Chriftofovemu terpleino posvezheni Poft, fa fakdanski Premishluvainu, 8 vo. 45 kr.***)

Izza l. 1778. je izhajala pri Ignaciju Alojziju pl. Kleinmayru „Laibacher Zeitung“. Tudi ona je v svoji prilogi včasih omenjala, da je izšla kaka slovenska knjižica ter povedala, koliko da velja. V 8. številki l. 1784. je poročala, da so izšle najboljše molitve Pija VI. tudi

(Dve uspredni črti.) Labaci, | Impensis Michaelis Promberger, | (Črta.) Anno M.DCCLXX. 8°. Poleg naslovnega lista je slab lesorez predočujoč Zveličarja blagoslovljajočega in učečega otroke s podpisom: Catechismus | Catholicorum. Knjiga šteje str. XI nepag. + 448 + IV nepag. Konec: Labaci, Litteris Egerianis (v maj.) Posvečena je prvemu goriskemu nadškofu Karolu Mihaelu grofu Attems. Rdeči tisek v izvirnem naslovu je označen tu z razprtimi črkami.

**) Popolni naslov tem prvim slovenskim «smarni cam» je: MARIANSKE | KEMPENSAR, | ALI | DVOJE | BUKUVZE | OD | POSNEMANJA | MARIE DIVIZE | INU MATERE BOSHJE | K' troшту, inu duhovnemu gorij manju tai | steh. katiri njih bodo bralli | POPREJ SKUS | V Z. P. BOSHTIANA SAILERJA | Prémonstratenfarskega Chorarja v' Marh | talu Shvovske duhellu po latinsku spisane, | fdeji pak na kraynsku prepisane, | INU OD | P. MARKA OD S. ANTONA PADUANSK. | Ordna teh bosseh Augushtinarjov (szer Diskal | ceatov imenovaneh) per Zirqvi S Jofhe | fa na velikeh zeftah vondane | (črta) S' PERPUSHENJAM TEH VIK-SHEH | (dve črti) V' LUBLANI, | Stiskane per Jann. Fridr. Egerju, Du | thelnemu Buqvestiskavcu | (črta) na sredi črez dve četrtini strani) v' Lejtu 1769. 12°, str. XXIV nepag + 167.

**) Popolni naslov: Ta Christusuovimu Terpleinu posvečeni Post, za sakdanku premishluvaine Christusoviga terpleina, inu tudi za naprei braine tem ludem z Latinskiga na Slovensku prestaulen na čast Christusoviga terpleina, inu smerti h' eni maiheni pomoči za tu naloženu naprei braine duhovskiga premishluvaina tem ludem inu h' dobrimu tem dušam od visoku častitiga Casparja Ruppnick, Feimeštra iz Commissarie Nove Cirkve zvunei Cella. Labaci. Impensis Mich. Promberger, A. 1773. 8°, 550. Glej J. Marn, Jezičnik XXII. str. 50, kjer je bohorčica zamenjana z gajico. L. 1773 je izšla 2. izdaja, prva je iz l. 1770, glej dr. K. Glaser, Zgodovina slov. slovstva, I., str. 179.

v slovenskem jeziku ter da so jeden kr. ceneje, kakor nemške, ki so veljale 7 kr. Številki 41. istega letnika je bil pridejan naslovni list knjižice, katero je poslovenil po vladnem povelju Jožef Fantonde Brunn, namreč: BUKUVZE | od | Shvinskih bolešni | sa | kmeteshke ludy. Od Jannesa Gottlieba Wolfeina | sdpravnika inu ranozelza shvinkiga na Duneju. (Vinjeta. Črta.) v' Lublani: se najde blizu Shkofye | per Mhelnu Prombergerju | Bukvarju 1784 8°. V 47. številki pa stoji, da velja ta knjižica mehko vezana 7 kr.

Jeseni l. 1789. se je veselila Ljubljana sijajne zmage Lavdonove nad Turki pri Belem gradu (dne 9. vinotoka 1789). Tisto leto je izdajal tiskar Ignacij Merk nemško glasilo pod naslovom: Merkische Laibacherzeitung, ki je po tedanji šegi nemških časnikov vsak pot na prvem mestu prinašala kot motto kako nemško kitico. Radost radi dobljene zmage je Merkovi časnik tako prevzela, da je 93. številko dne 21. listopada 1789 namesto z nemškim pričel s slovenskim, jako izvornim verzom:

Shivite jenu pite
Lublani Lublanski Ludie
Vukajte, vekajte
Thu Laudonov vefselje.

Isti list je prinesel v 89. številki i. l. naznanilo, da se v Merkovi tiskarni ali pa v njegovem skladišču dobivajo na prodaj nove davčne knjižice v nemškem ali pa tudi v slovenskem jeziku. Knjigar Korn pa je ondaj prodajal „Županovo Mizko,“ die Feldmühle, eine Komödie in Krainerischen Sprache, so nächstens zum Besten des Armeninstituts hier aufgeführt wird. Cena jej je bila 14 kr., kakor beremo v Merkovem časniku v soboto dne 19. grudna 1789 št. 101.

(Pride se.)

činskega volilnega reda za Istro ima župan pravico ustanoviti kraj za volitve.

Mnogi občinarji pritožili so se proti temu pri ministerstvu notranjih stvari. To je njih pritožbo odbilo z dne 17./8. 1895. št. 23770. iz istega uzroka — torej § 18.

Med tem so se volitve izvršile, seveda z zmago italijanske stranke in ne brez navadnih sleparij. Proti volitvi sami se občinarji zopet pritožijo pri c. kr. namestništvu v Trstu; med drugimi navedejo § 18, kakor v prejšnjih dveh utokih. Na to pritožbo je c. kr. namestništvo odgovorilo z odlokom 21./10. 1895., št. 19687, da utok odbija, med ostalim tudi radi tega, ker je županu slobodno na temelju § 18. občinskega volilnega reda za Istro ustanavljati kraj, v kojem naj se vrše volitve.

Ali ni to dvojna mera? V prvem slučaju ne sme župan določevati kraja volitev, dasiravno mu je po § 18. občinskega volilnega reda za Istro to slobodno, v drugem slučaju je smel to storiti! In zakaj? Prvi župan pripada slovenski dinastično čuteči stranki, drugi iredentski. Ta pri nas ukazuje. Sedaj pak premišljuj, dragi bralec, če se Slovanom ne meri drugače, nego Italijanom. Prvi gledajo na Dunaj, drugi preko „luže“.

Utok proti županovemu razglasu v občini Pomjan je pa tudi neresničen, češ, ni pripravne poti. Več ko polovico volilcev je bilo zadovoljno iti k volitvi po poti, po kateri se dobro pelje vsak navadni voz; dá gotovo vemo, da je tudi pristašem italijanske stranke bil ta razglas povšeč, češ, gospodje koprski vsaj nas ne bodo silili k volitvi, le koprski gospodi ni bil všeč. S veda, s kočijo se skoraj ne pride v selo, a to želi gospoda, ki želi nemir. Mi ga ne želimo! — Nabrala je za utok res podpisov s križi, ali takih podpisov se stori lahko na tisoče, ne da bi dotičniki za to vedeli.

Slovaška stranka je hotela in še hoče v občinski zbor poštene avstrijski čuteče može, česar pa nasprotna ne more trditi. Evo vam dokaza! Med podpisanci na utoku tudi je ime moža, dosedaj občinskega odbornika, zvestega pripadnika italijanske stranke; moža, ki je tudi še kandidat za občinski odbor; moža, ki je izrekel nedavno izdajalske besede: „Jaz nikdar ne pojdem s hrvaško stranko, ker mi pridemo tako pod Italijo, tam ne bomo davkov plačevali“. Da tako vsi mislijo, ne dvomimo, saj imajo dobro šolo v Koprno. In taki ljudje uživajo na Primorskem še kake predpravice! Žalostno, a resnično!

Slovenski poslanci južnih dežel! Potrebno je torej, da ste vsi za vse dežele, v katerih naš narod prebiva, da se nikdar ne cepite, nego združeno postopate.

Iz Gorice. Dne 10. januarja. (Shod v Ajdovščini.) V nedeljo dne 3. t. m. sklical je deželni odbornik in poslanec dr. Tuma kot zastopnik slovenskih trgov svoje volilce v Ajdovščino, da jim poroča o svojem delovanju. Zborovanje vršilo se je v dvorani društva „Edinosti“, shoda udeležilo se je lepo število tržanov in drugih, navzočni so bili tudi dva državna in pet deželnih poslancev.

Dr. Tuma je označil najpred v kratkih potezah Tonklijevu in Gregorčičevo dobo ter zatržil, da hoče le pod vodstvom zadnjega gospoda delovati in uztrajati; pojasnil je stališče slovenskih poslancev v deželnem zboru ter povedal resnično, kaka je nasprotna stranka in kaj hoče. Govornik razpravlja potem boj za slovensko obrtno šolo v Gorici; poudarja, da smo to dosegli le s pomočjo našega preuzvišenega pastirja, o čegar delovanju v deželnem zboru se le pohvalno izraža, kar kaže na neko posebno namero, vender je zelo kočljivo. Dvomljivo je, ali se s tem doseže namen pri jedni stranki, izvestno pa, da trpi s takim postopanjem značaj in ugled pri drugi.

Gospod poslanec slika potem naše žalostne politične in gospodarske razmere v deželi ter pride k perečemu uprašanju o vipavski železnici, kar so navzočniki živim odobravanjem na znanje uzeli.

Ko je dr. Gregorčič pojasnil še marsikaj o vipavski železnici, oglasili so se različni ude-

leženci z različnimi prošnjami, od katerih naj le omenim resolucijo, naj bi se državna poslanca posebno potezala za to, da dobodo v roke delo vipavske železnice le našinci. Posestnik Budin izrekel je še popolno zaupanje volilcev do svojih državnih in deželnih poslancev, kar so zborovalci burno odobraval.

Iz zlate Prage. — Kompromis med Staročehi in Mladočehi se je obnovil, kriza zaradi županove volitve je rešena ugodno, in zopet vlada na „radnici“ mir, odkar je izvoljen dr. Podlipný. Mož je v Pragi jako priljubljen, kakor i po vsem češkem kraljestvu, kar dokazuje mnogoštevilne brzojavne in pismene čestitke. Uprašanje je le še, če bo potrjen od cesarja ali ne — in baš tu ima vlada neke pomisleke.

O prihodnjem državnem zboru se snuju najrazličnejše kombinacije, dasi gotovega ne vé nihče. Mladočeški poslanec dr. Kaizl je dejal nekemu časnikarju, da bode štel mladočeški klub — kolikor se daje posneti iz sedanjega položaja — v bodoči novi zbornici 65 poslancev. Prepričan je prof. dr. Kaizl, da pridobi njegova stranka 11 novih mandatov; v jednom volilnem okraju pa bode najbrže zmagal v V. kuriji češki socialist.

Socijalisti se pa, kakor sem že nekoč poročal, jako uztrajno pripravljajo za pomladne volitve. Prejšnji teden je policija našla nekega jutra po praških ulicah raztrošenih mnogo socialnodemokratskih volilnih oklicev. Njih vsebina sicer ni nasprotovala nobenemu državnemu zakonu, in je le čudno, zakaj so si socijalisti izbrali to pot razširjanja svojih teženj. Nekega delavca, ki je nosil take oklice, zaprla je policija tisto jutro. Vseh oklicev, katere je policija pobrala in nesla na policijski urad, bilo je 1238.

Staročehi so imeli dne 10. t. m. v Kolinu shod, katerega je sklicalo „Politično društvo polabsko“ in na katerem je govoril i dr. Fr. Lad. Rieger, osiveli voditelj staročeske stranke. Ta stranka se sedaj menda pripravlja na novo delovanje in je začela prirejati po vsem češkem kraljestvu shode; kakšne namene ima, to sedaj še ni prav jasno, pokazalo se bode pa skoro. Prvi shod je bil v „vedno staročeskem“ Kolinu in je bil posebno slavnosten; zlasti še zato, ker je bil tam i dr. Rieger.

Pristop so imeli le člani društva in gostje, katere so oni uveli. Staročehov je bilo nad 800, Mladočehov nad 200, ki pa se niso dejansveno udeležili razprave. Dr. Rieger — prisrčno pozdravljen — govoril je dolg govor o različnih nujnih potrebah češkega naroda: o slogi češkega ljudstva, o spravi Čehov z Nemci, o reviziji ustave, o češkem državnem pravu itd. Posebno novega ni povedal. „Nár. Listy“ pravijo, da je bil, govoreč o spravi z Nemci — tu je največ opravičeval staročesko stranko zaradi dunajskih punkcij — jako zgovoren, dà, še preveč; pripovedujoč o razmerah med mladočeško svobodomiselno in med katoliško stranko je vedno zamenjaval poslednjo z vsem duhovniškim stanom kajti ko je imenoval Dobrovskega, Vinařického in druge rodoljubne duhovnike iz začetka tega stoletja, pozabil je Horského, Šimona in drugih bojnikov sedanje katoliške stranke. Tako je pa dejal dr. Rieger, da Mladočehi napadajo i Dobrovskega in podobne rodoljube, kar pa ni res. Priznajo pa „Nár. Listy“, da je govor napravil na zbrane Staročehi velik utisek že z ozirom na častitljivo osobo govornika, katerega so imenovali očeta češkega naroda. — Manj srečen je bil drugi govornik dr. Formánek, ki je nazadnje predlagal resolucijo, da se navzočni vsi strinjajo s programom narodne (staročeske) stranke in da radi podajo i drugim rodoljubnim strankam, ki imajo isti smoter, rokó v zvezo.

Z Dunaja, dne 11. januarja. „Kjer se gre za to, da se potlači Slovenec, tam so hitro združeni vsi Nemci najrazličnejše politične vrste, tam so jedini in složni bili od pamtiveka“. Istinitost tega stavka v našem uvodnem članku v zadnji številki dokazuje tudi seja mestnega starištvina dunajskega dné 8. januarja. Podžupan dr. Neumayr nasvetoval je celjskemu „Studentenheimu“ darilo 1000 gld. Dr. Pommer je krepko

podpiral ta predlog. Pripovedal je, da mu je iz izkušnje znano, koliko mora trpeti zatirano Nemštvo v slovenskih deželah, kako se bori za obstoj in proti silovitemu poslovenjanju. Pred 30 leti bila so mesta in trgi Spodnje Štajarske popolnoma nemška, zdaj pa se useljujejo Slovenci in izpodrivajo Nemce. Zdravniki, odvetniki, zlasti duhovniki so Slovenci, posestva prehajajo v slovenske roke, da nekdo kupil je pred 10 leti lep gozd ter posekal vse nemške hraste! — Dr. Gruber pravi, da čast in značaj nemškega Dunaja zahteva, da se dovoli ta dar jednoglasno, ter opozarja na grozno nevarnost, ki preti nemškemu Dunaju s češko šolo Komenskega. (Da je na Dunaju skoro četrtina prebivalstva drugih narodnosti nego nemške, da je osobito Čehov razmeroma več, nego n. pr. Nemcev v razmerju Slovincem v Celju, tega niti znana števila po „občevalnem jeziku“, ki je bila le v umetno pomnoževanje Nemštva, tajiti ne more, a Dunaj ima vender le „izključno nemški značaj“ v očeh te gospode). Tema dvema antisemitoma pridružil se je liberalec dr. Vogler, ki je menil, da je podpora na sebi malenkostna, ali naj bo le dokaz simpatij dunajskega mesta za tak važen zavod, kakor je baš „Studentenheim“.

Kakor so si bile jedine vse nemške stranke v državnem zboru pri glasovanju proti celjski postojanki, tako so si bile i tukaj. Med sabo živé sicer, kakor pes in mačka, in zato tudi pri tako „slovesni priliki“ niso mogli biti brez običajnega škandala — ki je pač specijaliteta mestnega zbora dunajskega; ali to je bil le osoben boj, drug drugemu očitali so zakrivitev žalostnega stanja Nemštva ter se v svoji nauđušenosti malone stekli.

Antisemitska stranka, ki se je kazala pričetkom Slovanom bolj pravično in tudi pri njih uživala simpatije, dokazala je, da jo preveva in nudaže ista strastna nestrpnost, kakor njeno nasprotnico, židovsko liberalno.

Nemško nestrpnost dokazali so tudi velikošolci na občem nemškem dijaškem shodu te dni na Dunaju v svojih resolucijah, kjer zahtevajo, da se na nemških vseučiliščih nastavlja izključno nemški profesorji, da se omeji število slovanskih slušateljev, istotako Židov, dokler se tem ne zabranijo v obče nauki, da se rabi izključno nemščina pri predavanjih, ne upošteva teškoča tega jezika za tujce pri izpitih, da je vsak izpit na poljubnem nemškem vseučilišču dovoljen in veljaven. — Protivijo se ustanovitvam „katoliških“ univerz in pripustitvi ženskih k nauk ter zahtevajo ločitev bogoslovnih fakult.

Sicer v življenju ni tako, kakor bi radi nekateri prenapeteži, ali iz vsega tega si pač lahko posnamemo nauk: kaj imamo, in kaj naj pričakujemo od nemških sodržavljanov. Iz vsega tega uče naj se naši „radikalni“ politiki, koliko moč in kolik efekt ima njih negovanje nemškega življa pri nas; ne, da bi ono vračali nemilo za nedrago ter tlačani, kakor hočejo drugi nas, temveč da ne bi vedno v prvi vrsti gledali na to, ali je to Nemštvu ljubo ali ne ter temu podrejali vse lastne narodne koristi. Istinič.

Iz državnega zbora.

(Izvirno poročilo.)

Proračun naučnega ministerstva.

Pri poglavju „industrijske naobraževalnice“ in „specijalni učni zavodi“ se ni slišalo nič važnega. Vladni zastopnik je v svojem govoru omenil, da se med drugimi obrtnimi šolami preosnuje tudi ljubljanska v delovodsko šolo.

Pri poglavju „ljudske šole“ sta hrvaške in slovenske težnje obširno razložila poslanca Spinčić in Koblar.

Omenimo naj še, da sta na koncu seje dne 5. januarja poslanca Kušar in dr. Ferjančič dobro utemeljila svoj nujni predlog, s katerim se vlada poziva, da naj se pred letom 1901. od ljubljanskih obrtnikov in trgovcev ne tirja uplačevanje podeljene potresne podpore. Kazala sta v govorih na slabo stanje obrtnikov in trgovcev, ki še vedno trpé posledice dotresa, in da je tudi posestnikom pregledano

vračanje posojila pred l. 1901. Zbornica je predlog sprejela in ga odkazala proračunskemu odseku, da naj brž o njem potrebno ukrene.

Poslanec Spinčić je nekako tako le govoril: Šolske razmere na Primorskem so, če ne vedno slabše, vsaj vedno jednako slabe. V Istri je bilo l. 1893/94 še 17.673 otrok, ki niso obiskovali nobene šole, ker niso nobene imeli. To je malone polovica vseh za šolo godnih otrok. (Ministra Gautscha so te besede neprijetno dirnole). V poreškem okraju so šole, a za Hrvate italijanske. Šole se dobe tudi v vsakem krāju, koder bivajo Italijani. Samo Hrvatje jih nimamo. Tudi 44.000 istrskih Slovencev ima le 30 šolskih razredov. Učna uprava gledaj na to, da bode materin jezik v šolah učni jezik, sicer se uspeh ne dosega. Zastonj so v tem oziru vse prošnje. Občine prosijo kruha, a dobivajo kamnov, namesto hrvaških šol italijanske. Mnogo sistemizovanih mest na slovenskih šolah je praznih. Neki činitelji hočejo, da naj Hrvatje in Slovenci ostanejo nevedni, posebno se odlikujeta v tem deželni zbor in deželni odbor. Zastonj se trudimo narodni deželni poslanci, da bi se odpravile šolske pristojbine, kakor se je zgodilo po mnogih deželah. Ubogi hrvaški in slovenski stariši ne plačujejo lahko po 3 gld. na leto od otroka za pristojbine. Plačujejo tudi že 27 let šolske naklade, šol pa vender še nimajo. Vrhu tega prispevajo za šole v Istri tudi bratovščine. Tako imajo nekatere naše občine, ki so še v italijanskih rokah, lepe šolske zaklade, a nimajo šol. Govornik je nato našteval nekatere slučaje, ki kažejo, kako se zatirajo hrvaške šole. Taki kraji so: Veliki Lošinj, Čunski, Sušak, Mali Lošinj, Opatija, Poreč, Lovran. V Sušnjevicu so ljudje prosili, da naj se jim ustanovi rumunska šola. Vse oblasti so bile precej na nogah. Ko se je pa izvedelo, da ljudje žele ondi hrvaške šole, zaspalo je vse. Na učiteljišču v Kopru se izgajajo hrvaški in slovenski učitelji, toda v nemškem jeziku. Zastonj čakajo že leta in leta tržaški Slovenci, da bi se jim rešila njihova pritožba za ustanovitev šole. Slovincem se ne da ondi niti ljudska šola, Italijani pa zahtevajo, dasiravno imajo že mnogo raznih šol, še svoje vseučilišče. Ne Italijanom, temveč Slovanom na Primorskem je vlada mačeha. Kaj bode, ako se dežela poitalijani, zato naj skrbé konzuli.

Poslanec Koblar je govoril tako: (kratek obseg). Trdo skušani slovenski narod je danes prejel kot novoletni dar od nemškega naroda grenko kroglico, ker se ni dovolila svota za celjski gimnazij. Nadejam se, da to slovenskega naroda ne bode spravilo v obupnost, ampak da bode ustal in iskal prijateljev ondi, kjer so. Nikakor ne bode nehal na podlagi naravnega zakona in temeljnih zakonov zahtevati šol v materinem jeziku. 300 let se je nekdanj bojeval narod proti Turkom. Bil je jez, da se ni razlilo barbarstvo po Evropi. To je bil prvi kulturni boj Slovencev. Drugi boj za kulturo je pričel l. 1848. Začel se je tačas narod zavedati in zahtevati slovenske šole. Ta boj, žal, še ni končan.

Miroljubni koroški Slovenci so primorani peti bojno pesem, ker se jim ne dajo domače šole. Da umolkne ta pesem, ustreže naj jim vlada in ustanovi ljudske šole v materinem jeziku. S silo se ne zatre narodno gibanje. Slovenski poslanci smo primorani zagovarjati težnje koroških Slovencev, ker vsled famozno-liberalnega volilnega reda še nimajo tu nobenega zastopnika, dasiravno jih je 120.000. Dolžni smo, mi storiti to tembolj, ker je Slovenstvo na Koroškem res v nevarnosti vsled slabih šol in si upajo poslanci iz raznih dežel braniti Nemštvo v Celju, ki je le na videz v nevarnosti. Koroške dvojezične šole napravljajo otroke le bedaste. V materinem jeziku se poučujejo otroci le v prvem razredu, potem pa nemški. Ko otroci za puščajo šolo, ne znajo slovenski brati. Nemški znajo brati, a ne razumejo, kaj bero.

Obžalovati moramo, da se godi to danes, ko imamo tako inteligentnega naučnega ministra. Ni čuda, da je pred kratkim neki koroški poslanec moral tu v zbornici usklikniti: Koroška gre silno nazaj v gospodarskem oziru. Neumne šole ne pospešujejo blagostanja. Vlada naj pošlje tedaj na Koroško objektivnega nad-

zornika, ki bode resno preiskal šolske uspehe dvojezičnih šol. Dobili smo ondi ravnokar novega šolskega nadzornika, ki ne zna slovenski. Ako nadzornik manj zna slovenski, nego nadzorovani otroci, kako nadzorstvo je to! Prva pot tega nadzornika je bila v slovensko šolo v Št. Rupertu. Ali ni to ironija? Pravite, da koroški Slovenci nočejo slovenskih šol. Šoli v Št. Jakobu in Št. Rupertu kažeta, da jih imajo radi, ako so dobre. Dajte jim takih šol!

Dalje je govoril poslanec obširno, kako malo se ozira vlada na to, da bi bili politični uradniki, ki imajo pri šolah besedo, zmožni slovenščine, in kako ravno ti najhujše delujo zoper ustanovitev slovenskih šol. Temeljito je označil dalje 13letni boj tržaških Slovencev in trpko pot, katero morajo hoditi goriški Slovenci, tirjajoč šolo v sredi mesta. K sklepu je uskliknil: Slovenski narod je potrpežljiv, a tudi njega jedenkrat potrpljenje mine.

Proti opatu Treuinfelsu sta v šolski razpravi z dolgima govoroma polemizovala poslanca Bendel in Suess. Hvalila sta novi šolski zakon in dokazovala, da je vsled njega dandanes manj hudodelcev, kakor jih je bilo nekdanj. Sumljivo je pač to, da je Bendel starokatoliški škof, Suess pa Žid. Precej pozornosti je vzbudil dr. Šušteršičev usklik, da je ljudskošolski zakon prokletstvo za ljudstvo. Dr. Šušteršič je pozneje pojasnil, da s tem izrekom ni namerjal nasprotovati razširjanju ljudske omike, ampak je le hotel reči, da se mora mladina v šolah bolj uglasbljati v verski čut.

Poslanec Koblar je zavrnil neko oporekanje vladnega zastopnika in izrekel, da se na poseben način vsled sklepa deželnega šolskega sveta goriškega res misli poddržaviti od „Schulvereina“ podpirana nemška šola v Gorici.

Splošno gibanje je pa napravilo zopet v zbornici glasovanje o Palfyjevi resoluciji, da naj vlada dovoli privatni češki šoli Komenskega na Dunaju pravico javnosti. „Vse Nemštvo na krov!“ razlegalo se je na levi strani zbornice. Menili so Nemci, kakor v bitvi pri Celju Slovence, tako danes potolči Čehi. Pomagala jim je pri imenskem glasovanju celo katoliška ljudska stranka, a naskok se jim ni posrečil. Zmagali so združeni Slovani s 122 proti 111 glasovom. Z 11 glasovi je zmagala pravična slovanska stvar, kakor je pri Celju z 11 padla. Čehi dobro razumejo, organizovati moštvo.

Proračun finančnega ministerstva.

Poslanec Purgart je govoril proti obdačenju piva in pritoževal se, da se davki preostro iztirjavajo. Poslanec Evgen pl. Abrahamovič je tožil, da uradniki mnogokrat svojevoljno odmerjajo davek. Galicija ima na leto zastalnih davkov okoli 85.000 gld. in izvršilne pristojbine iznašajo na leto 420.000 gld. Finančni minister Bilinski je opravičeval svoje uradnike in skliceval se na ukaze, da naj se z davkoplačevalci ravna človeški. Naznanil je tudi, da ni posebno unet za to, da bi se napravil državni monopol za užigalice, kakor je zahteval poslanec Pelzhofer. Ako bi se užigalice podražile, bile bi nov davek, če se pa ne podražé, malo nesó. — Poslanec Schlesinger je govoril o hranilnicah in njih obrestovanju. Bičal je veliki kapital in zahteval, da naj se uvede ljudski denar, ki ima svoj temelj v posestvu, ne pa v zlatu in srebru. — Tem nazorom se je upiral poslanec Menger, ki se je odločno izrekel tudi proti monopolu užigalic.

Ko je še poslanec dr. Laginja razložil pritožbe o izterjavanju davkov na Primorskem, sprejelo se je poglavje „direktni davki“.

Pri poglavjih carina, indirektni in posebni davki in tobak se ni slišalo nič posebnega. Poslanec dr. Scheicher se je pritoževal, da so smodke, ki so po ceni, slabe; poročevalec Robič je pa trdil, da so dobre in da imajo že dosti „lufta“.

Pri poglavju „kolek in pristojbine“ se je oglasil za besedo poslanec dr. Kronawetter. Zahteval je preosnovno pristojbinskega zakona, ker je sedanji iz l. 1850. kot začasni zakon pač že dosti star, a z ozirom na socialne razmere vedno bolj krivičen. Predlagal je

potem, da naj se izbriše iz zneska 22 milijonov skupnih dohodkov svota 2.160.000, kolikor iznašata namreč časniški in koledarski kolek. Vsled tega predloga so se posvetovale vse skupine, kaj storiti. Slovenci so omahovali, dokler ni grof Kuenburg izjavil, da bode levica glasovala zoper predlog.

Poslanec dr. Kramač je poudarjal, da so Čehi za odpravo kolka. O tej priliki se je razvilo zanimivo konstitucionalno uprašanje. Zbornica ne sme izgubiti pravice, da črta posamezne postavke iz proračuna. Pri tem uprašanju se kaže zaupanje ali nezaupanje vladi. A imamo še nekaj posebnega. Pri šolskem proračunu bi se bil moral predsednik braniti, da se črta svota, ki je potrebna za celjski gimnazij tako, da se skupna svota za toliko zniža. Vlada lahko tedaj celjski gimnazij ohrani in varčuje kje drugod, n. pr. pri profesorjih nemškega gimnazija v Celju. Menim pa, da bode vlada storila, kar se ji bode prav zdelo.

Kronawetterov predlog je potem padel pri glasovanju s 104 proti 70 glasom. Jugoslovani so glasovali proti predlogu.

Pri poglavju „loterija“ se je zopet oglasil poslanec dr. Rcser. Govoril je za odpravo loterije trintridesetič, kar je poslanec.

Podpiral ga je letos z govorom poslanec dr. Scheicher.

Za odpravo mitnic sta govorila poslanca Potoček in dr. Scheicher in s tem se je zvršila razprava o proračunu finančnega ministerstva.

Lekarnica v Borovljah.

V Borovljah na Koroškem se je ustanovila nova lekarnica. „Klagenf. Zeitung“ je prinesla razpis za oddajo lekarnice z obrokom do konca januarja. V razpisu omenja okrajno glavarstvo celovško, da okrog Borovelj bivajo ponajveč Slovenci in da je tedaj želeli, da prosilci znajo slovenski. Poslanec Koblar je vsled tega interpeloval ministerskega predsednika Badenija, če ga je volja, pozvati okrajnega glavarja v Celovcu (Mac-Nevina), da naj oni razpis prekličé in v novem razpisu postavi zahtevo, da je z ozirom na večino prebivalstva konkurentom potrebno, dokazati znanje slovenskega jezika.

Važni dogodki.

Socijalni demokrati izdali so že svoj volilni oklic za državnozbornske volitve in so ga razdelili v veliki množini po vsej državi. Oklic obsega kritiko o ostalih političnih strankah, katere so seveda v očeh socijalnih demokratov gnile in so postale le iz sebičnih namenov; nadalje obširen socijalnodemokratski program, ki ima mnogo pretiranih zahtev za se. O bodoči socijalnodemokratski državi, ki bode baje vse osrečila, pa oklic iz znanih uzrokov molči.

Dr. Rieger, voditelj staročeški, govoril je preteklo nedeljo na velikem strankarskem shodu v Kolinu naukušeno za resno in trajno spravo med Čehi in Nemci. Po njegovem mnenju plodonosno delovanje na gospodarskem polju ni prej mogoče, dokler se ne poleže strankarska razburjenost in ne pojenja narodnostni boj. Zato treba dobrega zakona o narodni enakopravnosti, katerega pa naj ne določi večina, ampak obojestransko sporazumljenje. Kraljestvo Češko bi dalo cesarju ob njegovi petdesetletnici najlepše darilo, ako bi mu v čestitki moglo zatrditi dejstvo, da se je sprava med obema narodnostima dosegla.

Črna gora praznuje dvestoletnico vladanja junaške dinastije Petrović Njegušev. Praznovanje bode imelo na željo kneza Nikole izključno narodni značaj, ker hoče skrbni knez prihraniti svojim podanikom, ki so vsled jesenskih povodnjij trpeli mnogo škode, velike stroške za svečanostne namene. Ob tej priliki otvorili bodo na Cetinju muzej in pa knjižnico, kar je doslej Črna gora pogrešala. Poleg srbske književnosti oziralo se bode pri nabavljanju knjig in listin zlasti na ostale slovanske književnosti, v muzeju pa se bodo hranili vsi arheološki predmeti, ki so se našli v ozemlju črnogorskem. Ustovp v muzej in knjižnico bo vsakomur prost.

Nemški cesar je izdal neke določbe, ki imajo namen omejiti število dvobojev med častniki samimi ter častniki in civilisti. Taka odredba je bila zlasti na Nemškem jako potrebna, kjer se dvoboji vedno množe in to pogostoma zaradi uprav malenkostnih stvari. Po tej odredbi je vsak častnik v kaki razžalitvi obvezan nemudoma obvestiti za to postavljeni častni sod, čegar razsodba je za obe prizadeti stranki obvezna. V težjih slučajih odločuje cesar sam.

Španci imajo s svojimi naselbinami vedno obilo posla. Ustaja na Kubi že traje nad jedno leto, vse vojaške operacije in vse žrtve so bile doslej malone zastoj. Ustaši, ki imajo neustrahene vodje, dobivajo vedno podporo v orožju in denarju iz Amerike, kjer merodajni krogi prej podpirajo, kot branijo dovažanje različnih vojaških potrebščin. V zadnjem času je buknila tudi na filipinskih otokih ustaja. Vlada postopa proti filipinskim upornikom kar najstrože, in listi vedno poročajo o izvršenih smrtnih kaznih. Ali uprav taka strogost pogostoma doseže obraten namen, namreč razširjanje upora. Nekateri španski politiki, med njimi uplivni senator Sagasta, so mnenja, da bi bilo po uvedbi primernih preosnov na Kubi pomirjenje v kratkem času mogoče. Ministerski predsednik Canovas in general Weyler, sedanji vrhovni poveljnik na Kubi, sta le za pomirjenje s silo, češ da ustaši razpolagajo le še z malimi silami in so že jako utrujeni od dolgotrajnega boja. In res zadnja poročila javljajo, da je sam Maximo Gomez kubanskemu odboru v Novem Yorku pisal, da je nadaljevanje upora v sedanjih razmerah nemogoče. Nekateri listi celo javljajo, da se misli Gomez podati Špancem.

Nove volitve v francoski senat so ojačile Melinovo ministerstvo, ker so zmerne stranke pridobile dokaj novih sedežev v senatu. Vkljub poročilom radikalnih listov radikaleci v resnici nimajo poveda, biti zadovoljni z izidom volitev. Pozornost obuja poraz bivšega ministra Constansa, ki je navzlic vsej agitaciji sijajno propadel. Po tem porazu ga noče šteti nobena stranka med svoje pristaše.

Angleška kraljica Viktorija, katera že 60 let slavno vlada, namerja baje po preteku svojega šestdesetega vladarskega leta odpovedati se prestolu in umakniti se iz javnosti v tiho zasobno življenje. Narod bi najbrž ne želel odstopa ljubljene vladarice, dasi je prestolonaslednik tudi priljubljen.

Med Švedijo in Norvegijo, ki sta združeni v personalno unijo, je neka postava, ki določa in urejuje trgovinske stvari. Ta postava je sklenjena za neke obroke in se mora po njih preteku znova skleniti. Ali razmerje med obema državama je tako ostro in napeto, da na obnovev skoré misliti ni. Zato hoče kralj sam poseči v razpravo, ker želi, da se vsaj do leta 1898, ko bode praznoval svojo petindvajsetletnico, ne porušijo vse prijazne zveze med Švedsko in Norveško.

Slovanski svet.

Uspeh slovenskonemške zveze na Kranjskem. Koliko krivice napravlja ta zveza narodu slovenskemu in kako mu škoduje v narodnem oziru, razvidimo iz naslednjega dejstva. Deželni odbor kranjski šteje 5 članov; 4 člani so Slovenci, a 1 član Nемеc. Večino v odboru ima slovenskonemška zveza, v kateri so gg.: dr. Ivan Tavčar, cesarski svetnik Murnik in dr. A. Schaffer. Ko je šlo za to; da se izvolita dva odposlanca v deželni šolski svet kranjski, izbral si je deželni odbor Murnika in dr. Schafferja. Vsled nesrečne koalicije izdal je namreč g. dr. Tavčar parolo, da imajo Nemci tudi pravico do jednega zastopnika v deželnem šolskem svetu, v katerem že Nemci itak imajo večino. Tako so naši rojaki pripomogli, da je prišel v deželni šolski svet najljutejši sovražnik slovenskega naroda.

Glede na kompromis med obema narodnima strankama na Kranjskem piše dopisnik iz Ljubljane „Primorskemu Listu“ doslovno: Ali pride do kompromisa ali ne, ne morem vam sedanes povedati; ako ne pride, bode jedini uzrok temu ta nesrečna zveza naših liberalcev z Nemci,

Kajti smešno in brez pomena bi bilo na Dunaju zjediniti se v jugoslovanski klub v obrambo slovenskih narodnih pravic, doma pa v zvezi z Nemci pobijati svoje katoliškonarodne rojake, ko se bore za svoje pravice. To morajo pripoznati tudi drugi Jugoslovani in v tem pomenu uplivati na kranjske liberalce; ker toliko ponosa ima gotovo katoliškonarodna stranka, da se dr. Tavčarju in baronu Schweglju ne bode dala za nos voditi. Ako želite sprave prav, mi smo tudi za njo; ali ta sprava mora biti odkritosrčna in jasna na celi črti; ne pa na Dunaju z dr. Ferjančičem zoper Schweglja, — v Ljubljani pa baron Schwegel z dr. Tavčarjem zoper klerikalce.

Javen društven shod „Slovenskega katoliškega delavskega društva“ vršil se je dne 10. t. m. v prostorih gostilnice g. Ferlinca, kakor navadno ob najštevilnejši udeležbi. Udeležilo se ga je tudi lepo število obrtnikov, kar je veselo znamenje za skupno krščansosocialno organizacijo. Prvi govornik, g. dr. Krek, govoril je o krščanskem socializmu in socialni demokraciji ter kaj srečno pokazal njiju razlike glede na: zakon, zemeljsko moč, zasobno last, družbo in oblast. Socialna demokracija se mu zdi podobna slepcu, ki hoče naslikati krasno podobo, a mora konečno spoznati, da je — slep. Govorila sta pri tej točki še g. Kregar o volilnem oklicu socialnodemokratske stranke in o židovskih podpisih na njem, g. dr. Gregorič pa splošno o socializmu. Poslednji govornik pravi, naj se srednji stan pri volitvah skupno organizuje. Državni zbor je treba dobiti v roke, ker sicer se teorija krščanskega socializma ne more nikdar praktično izvršiti. Pri „raznoterostih“ poudarja tovariš g. Bacher, da so delavci priborili peto kurijo, torej bodi poslanec pete kurije delavec. Ostali stanovi imajo volilno pravico že v dosedanjih kurijah in torej ondi lahko volijo zastopnike različnih svojih stanovskih koristi. Upa, da bodo vsi stanovi na Kranjskem to uvaževali in v peti kuriji volili tistega, ki doslej še ni imel volilne pravice. Shod proglasi nato kandidatom delavca g. Jožefa Gostinčarja. G. dr. Gregorič poudarja, da morajo tudi delavci od svojega kandidata zahtevati, da stopi v skupen jugoslovanski klub. Kandidat mora biti socialen, a tudi naroden, odločno naroden. G. dr. Krek se nič kaj ne strinja z jugoslovanskim klubom. Izraža razne pomisleke, kakor pravi, samo za svojo osebo. Kakor se kaže, klub bi le škodoval, ker bode bržkone vladen. Govornik se boji dvornega svetnika Šukljeja, (kateremu je pa grof Badeni bajé že prepovedal kandidovati Opomnja poročevalca). Klub bi bil po njegovem mnenju tudi premajhen. Govornik se naučušuje za širšo slovensko zvezo, ki naj bi izvela narodno enakopravnost, pravi pa zajedno, da tisti, ki ni na socialnem polju z nami, ne more biti tudi na narodnem. (Klic: „Kaj pa Celje?“) Govornik preide nato na celjsko uprašanje ter pravi, da kaže ravno usodno glasovanje dunajskih krsčanskih socialistov, da je pojem o pravičnosti še premalo razvit. G. dr. Gregoriču se zde pomisleki g. dr. Kreka še neupravičeni. Kluba še ni, torej ne more nihče reči, da bode vladen. Volilci ga bodo ustvarili; kakoršne može pošlje na Dunaj, tak bode klub. Sicer vé govornik, da imajo različni činitelji prevelik upliv na prosto voljo volilcev in bi res utegnili prepričati tudi na Dunaju složno delovanje slovenskih poslancev. Ta upliv na volilce pa se bode skušal omejiti. Klub bode res majhen, ali še manjše so bile dosedanje tri skupine v državnem zboru, katerih vsaka je navajala vodo na svoj mlin. V složnem postopanju se bode rešilo socialno in narodno uprašanje, z neslogo pa nobeno ne. „Složite, združujte se!“ kliče se delavcem — zakaj bi pa sloge ne zahtevali tudi od svojih državnih poslancev? Vsi kandidatje naj stopijo pred volilce in naj jim povedó, kakó hočejo zastopati njihove koristi. Kandidat g. Gostinčar izjavlja, da hoče, bodi poslancem izvoljen ali ne, strogo držati se programa, katerega so krščanski socialisti načrtali na dveh strankarskih shodih. Upošteval bode le voljo narodovo, branil bode obe njegovii

svetinjii: vero in besedo materino. On zauzema vseslovensko stališče tudi v gospodarskem oziru. Gospodarsko čili Slovani uničili bi prevlado tujcev. Delal bode za vse, katere žuli sedanje svetovno razmerje. Pripravljen je ustopiti v jugoslovanski klub, če bode imel krščansosocialna načela, ali pa vsaj glede na socialna uprašanja dajal pri glasovanju svojim članom proste roke, kajti on dobro vé, da bodo v tem klubu različni zastopniki različnih koristi, in bi klub mogel skupno delovati le za izvršenje narodne enakopravnosti v slovenskih pokrajinah. Želel bi vsaj v gospodarskih uprašanjih zveze vseh krščanskih socialistov v dunajski zbornici. Omenja dveh „kozlov“ dunajskih krščanskih socialistov. Velik „kozol“ je bilo v zadnjem času glasovanje proti celjskemu gimnaziju; vendar se mu zdi, da so slovenskega poraza ravno toliko krivi tisti slovanski poslanci in tista dva slovenska poslanca, katerih takrat ni bilo na Dunaju. Za drugega „kozla“: darilo dunajskega mestnega zbora celjskemu „Studentenheimu“ pa razven dunajskih krščanskih socialistov ne more biti nihče drugi odgovoren. Govornik bi želel, da bi vse tiste slovenske stranke, ki so se časih ogrevale za krščanski socializem, zahtevale na shodih od svojih kandidatov krščanske socialnosti. (Torej „narodna“ pa tudi „katoliško narodna“ stranka!) Občinski svetnik g. Turk omenja, kako so s povišanjem doka na hišnonajemninski davek prizadeti sosebno nižji slojevi. Hišni posestniki iskali bodo pokritja naraslih stroškov v žepih najemnikov. Gosp. Kregar predlaga resolucijo, s katero na shodu zbrani delavci protestujejo proti sklepu občinskega sveta z dné 23. dec. 1896. l., s katerim je povišal doka na hišnonajemninski davek za 15%. Resolucija je bila sprejeta soglasno. G. dr. Krek omenja še, da zborujo o istem času socialni demokrati. Razpravljajo o svobodni volji. Taje prosto voljo ter se potegujejo za svobodo. Kako bodo neki volili brez proste volje? (Splošna veselost.) Predno je predsednik g. Ziller zaključil shod, zahvalili so se delavci še lepo tistim slovenskim državnozbornim poslancem, ki so za sedaj preprečili direktno in tajno volilno pravico.

Slovenec k Slovincu, kristjan h kristjanu! Gornjemu priporočilu naj dodamo še, vrle besede, ki jih je napisal v isti stvari g. Pohorski v „Slov. Gosp.“: Slovenec k Slovincu, kristjan h kristjanu! Ko bi mogel ta klic zakričati tako glasno, da bi ga slišali vsi Slovinci od Prekmurja do obal jadranskih, pa od strmih gor koroških do vinorodne Hrvaške; zraven pa bi moral učiniti, da klic ne bi ostal glas upijočega v puščavi, temveč se povsod dejanski izpolnjeval, storil bi s tem slovenskemu národu velikansko dobroto. Izginil ali utihnil bi ošabni tujec, ki moti nevedno ljudstvo in seje razpor; umolkniti bi moral tudi slovenski janičar, ki se štuli sedaj s tujim perjem in se pajdaši s tujcem! S kratka, ta jedini klic bi lahko napravil toliko zaželjeni čudež, spraviti od nas borbe in neslogo ter zjediniti naš narod pod jeden prapor! Ako me uprašáš, dragi čitatelj, kdo je kriv, da med slovenskim ljudstvom ni miru, temveč veden prepir? Odgovarjam ti naravnost: Mi vsi Slovinci smo temu krivi, mi vsi namreč gojimo na svojih prsih črva, kateri dan na dan gloda jabolko sloge in zadovoljnosti med nami. Tak črv je vsak tujec, ki nasičen in odebeled od slovenskega kruha maha sedaj po temle ljudstvu, med katerim se redi. Njegaposnema žalibog marsikteri domačin, kateri s tem izdaje slovensko mater, ker zaničuje vse, kar je njenega. Proč ž njima, in zasijalo nam bo solnce miru in pravice!

Mažarsčina v cerkvi. Zadnjič smo poročali, da je sveta stolica nastopila zoper pomažarjenje cerkve na Ogrskem. Besede rimske stolice tičejo Rusinov. Rusini so namreč imeli ves čas službo božjo v staroslovenskem jeziku. Mažarski vladi to ni bilo všeč. Dobila je grkokatoliškega škofa eperiješkega, Ivana Valyja, na svojo stran i ž njega pomočjo uprizorila boj zoper staroslovenski jezik. — Grkokatoliški Rusini v Hajdudorogu šli so lani prosit ogrske ministre, da se mažarski jezik uvede v liturgijo grkokatoličanov. Kako je vlada to rada slišala, vidimo iz

tega, da se je dne 27. julija 1896 vršila služba božja v mažarskem jeziku v vseučiliščni cerkvi v Budimpešti. In te službe božje so si izprosili Rusini! Mažarji so mislili, da je s tem za zmirom odzvonilo staroslovenskemu jeziku v njih državi. Toda hudo so se zmotili. Znani reskript kardinala Ledochowskega poučil jih je, da congregatio de propaganda fide ne privoljuje v to, da se uvede mažarsčina v liturgijo grkokatoličanov, katere so Mažarji že tako raznarodili, da se vsi ne zavedajo svoje narodnosti. Rimska stolica postopa danes ravno tako, kakor je postopala pred več nego tisoč leti, ko je blagovestnikoma sv. Cirilu in Metodu dovolila opravljati službo božjo v staroslovenskem jeziku. Sveta naša blagovestnika sta bila največja rodoljuba, kar so jih imeli kdaj Slovani; bila sta velika politika slovanska. Hotela sta z uvedbo staroslovenskega jezika kot liturgijskega jezika osvoboditi Slovence od nemškega upliva ter jim zagotoviti narodni obstoj v Svatoplukovi državi. Vsled slovanske nesloge je razpadla ta država, uničeno je bilo delo, a Ciril Metodovi učenci so morali bežati iz Panonije v Bolgarijo.

Tako se je godilo pred tisoč leti Slovanom; danes se jim ne godi nič bolje. Povsod se nam zatira jezik, ker vedo sovražniki, da z jezikom pade tudi narodnost.

Mažarske propovedi v Strossmayerjevi vladikovini. Da se je mažarska kuga zatrosila tudi v vladikovino dičnega in uzornega vladike bosenskega in sremskega, priča nam to, da je Njega preuzvišenost Josip Jurij Strossmayer bil prisiljen, prepovedati mažarske propovedi v svoji vladikovini. To je storil vladika Strossmayer. Kaj jednakega bi tudi pri nas storil škof Anton Martin Slomšek, ako bi katerega imeli! Ob Adriji bi ga nujno potrebovali.

Skladatelju Andreju Volariču postavimo spomenik! Preteklo je že nad leto dni, odkar je vrli učitelj in nadarjeni skladatelj Andrej Volarič izdihnil svojo blago dušo. V Devinu, na obali Jadranskega morja, počiva oni, ki se je gmotno, duševno in telesno daroval za svoj narod, a „ne rezani kamen, ne lavorjev šop ne kaže, ne pravi, kje njegov je grob“. Ni nam potreba ocenjevati ranjkega Volariča kot skladatelja, saj ga je narod najbolje sam ocenil s tem, da so se mu njegove skladbe tako prikupile, kakor malokaterega skladatelja. Živ spomenik si je tedaj postavil že sam, a kdo naj mu postavi pa kamenit? V Kobaridu se je rodil, tu je sedel prvič in zadnjič h glasovirju, tu je začel skladati prve pesmi in tu uglasbil zadnje pesmi k igri „Materin blagoslov“; tu je nastopil kot pevovodja pri prvi veselici, deloval leto za letom skoraj pri vseh veselicah in v Kobaridu vodil zadnje veselice. Kobarid je tedaj prvi poklican in dolžan, skrbeti mu za dostojen nagroben spomenik. Ni pa delal samo za Kobarid, ampak tudi za narod; njemu je posvetil vse svoje telesne in duševne moči, zato je tudi ves slovenski narod dolžan k temu pripomoči. Kobaridska „Čitalnica“ je zato sklenila pri zadnjem občnem zboru, postaviti s pomočjo slovenskega naroda rajnkemu Andreju Volariču dostojen nagroben spomenik. V to svrhu je bil izbran poseben „Odbor za Volaričev spomenik“. Ta odbor se obrača tedaj z uljudno prošnjo do našega učiteljstva, narodnih društev in vseh slovenskih rodoljubov, da bi s poljubnimi doneski pripomogli, da se postavi dostojen nagroben spomenik v trajen spomin imenu rajnkega Volariča.

Doneski, kateri se objavijo v „Soči“, naj se pošiljajo na naslov: Josip Rakovšček, učitelj v Kobaridu.

V Kobaridu, dne 28. decembra 1896.

Odbor za Volaričev spomenik:
Anton Miklavič, Fr. Miklavič, Jos. Rakovšček.

Goriška italijanska „Lega“ imela je leta 1896. dohodkov 3-52 gld. 40 nvč. Kje je nabrala toliko denarja? Na Goriškem. Kdo ve, da li ni ves ta denar do poslednjega vinarja iz slovenskih žepov? V očigled toliki delavnosti Lahov — poudarja „Soča“ — treba od nas toliko večje požrtvovalnosti. Vsakdo naj daje po svojih močeh za „Slogine zavode“.

Društvene vesti. Z Bleda se nam poroča, da prirede ondota društva v predpustu na

slednje veselice, in sicer: Kmetijska podružnica dne 17. januarja; gasilno društvo dne 7. februvarja, bralno društvo dne 21. februvarja t. l.

Iz Žalca nam poročajo: Veselica, katero so priredili tukajšnji diletantje in pevci v prid Slovenskemu katoliškemu delavskemu društvu, obnesla se je prav dobro. Ljudstva došlo je nepričakovano mnogo od blizu in daleč, tako da je bila precej velika dvorana gospe Hausenbichlerjeve do zadnjega kotička natlačena. Diletantje bili so jako dobro izvršili svoje ne male naloge, bili smo kar osupli. Pevci pa so nas tako očarali s svojim lepim petjem, da se kar nismo mogli ločiti od te lepe zabave in poštene družine. Znani strokovnjak v igri na klavirju, g. baron pl. Grutschreiber, zaigral nam je še par komadov. Tako zabavali smo se par uric skupaj prav pošteno, le h koncu hoteli so nam to prijetno zabavo skaliti nekateri mlečnozobni krivi preroki s svojimi nespametnimi socijalnodemokratskimi frazami.

Vsem sotrudnikom te prelepe slavnosti in vsem častitim gostom domačim, posebno pa tujim, ki so nas tako v obilnem številu počastili; tudi vsem, ki so malo bolj globoko v žep posegli, v imenu Slovenskega katoliškega delavskega društva srčna zahvala! Na svidenje!

„Slovenski List“ dobiva se v naslednjih ljubljanskih kavarnah: „Austria“ (Sv. Petra cesta), „Europa“ (Dunajska cesta), Krapševa „narodna kavarna“ (V „Zvezdi“) „Slon“ (Dunajska cesta).

Somišljeniki! Zahtevajte „Slovenski List“ po gostilnicah in kavarnah! Podpirajte našo organizacijo! V zakladi za našo organizacijo so nadalje darovali: A. G. v S. 40 kr.; A. K. v S. 1 gld.; J. V. 2 gld.; A. A. na Koroškem 40 kr.; Č. blizo P. 10 gld. Dne 9. januarja izkazano 390 gld. 72 kr. Skupaj 404 gld. 52 kr.

Književnost in umetnost.

Nov uraden list v nemškem in slovenskem jeziku bo začel izhajati v Celju; izdajalo ga bo e. kr. okrajno glavarstvo v Celju. Kaka bo smer listu? Taka, kakoršno imajo uradni listi po Slovenskem. Dobro je, da imajo naši bratje na Štajarskem utrjeno „Domovino“, ki že šteje nad 2000 naročnikov.

Najnovejše vesti.

Uredništvu „Glasa Crnogorca“ na Cetinju poslalo je uredništvu našega lista naslednjo brzojavko: Slavnemu knjazu Nikoli, dičnom pjesniku i gospodarju Crne Gore, kao što i svoj našoj slavenskoj braći v Crnoj Gori dovikujemo povodom jubileja urnebesni Slava. Onamo, onamo za brda ona!

Uredništvo „Glasa Crnogorca“ se je koj odzvalo našem pozdravu z nastopno brzojavko: Iskrena hvala na brackiem vašijem osjećajima i plemenitiem željama!

Redakcija „Glasa Crnogorca“.

Dne 14. januarja je govoril v zbornici poslanec Koblar za železnico Divača-Loka-Celovec. Minister se je izjavil za bohinjsko železnico, dal pa po poročevalcu naznaniti zbornici, da bode vlada precej dovolila podpero za izvedenje lokalne železnice iz Celovca do Podljubelja na Koroškem in iz Tržiča do jedne točke državne železnice na Kranjskem. Ostal bode tedaj le še Ljubelj, da se pozneje kdaj prevrta in po železnici zveže Koroško s Kranjskim — V proračunskem odseku izjavil se je finančni minister, da bode skušal po dogovoru z deželnim predsednikom kranjskim izdati zakon, da šele z l. 1901. začnejo obrtniki in trgovci vračati potresno posojilo, da bodo pa te dobrote deležni le tisti, za katere se izkaže, da so v resnici potrebni.

Železniški minister se je v seji dne 13. januarja izrekel za železnico čez Ture in Bohinj, torej zoper Karavanke.

Poslano.

Ker obrtnikom naklonjeni „Slovenski Narod“ ni hotel sprejeti sledeče izjave „Obrtne zveze za Kranjsko“, pošilja odbor isto izjavo cenjenemu Vašemu listu, s prošnjo da jo priobčite. Izjava se glasi:

Nasproti neosnovanemu strankarskemu sumničanju „Slov. Naroda“ v št. 7, dne 11. jan. t. l. glede „Obrtne zveze za Kranjsko“ izjavlja podpisani odbor, da obrtni zvezi ni za nobene politične stranke, marveč da ima pred očmi jedino le koristi obrtnikov. V tem smislu bo obrtna zveza vsikdar nastopila v javnosti.

Ljubljana 15. januarja 1897.

Odbor obrtne zveze za Kranjsko.

Melusine-ustna in zobna voda

deluje izoborno proti zobobolu in gnjilobi zob, utrdi dlesno in odstranjuje neprijetno sapo iz ust 1 stekl 50 kr.

Jedina zaloga

lekarna M. Leustek v Ljubljani, Resljeva cesta št. 1, poleg mesarskega mosta. (24-1)

Tovarniška zaloga papirja.

Jos. Petrič,

Ljubljana, Kolodvorske ulice št. 22.
Priporoča svojo veliko zalogo raznega papirja in papirnih vrečic po najnižjih cenah. (2-2)

Glavna zaloga
svinčnikov družbe sv. Cirila in Metoda.

Izdelovatelj papirnih vrečic.

Gabrijel Ozelj,

tapetar,

v Ljubljani, Tržaška cesta št. 19.

se priporoča (21-2)

v izdelovanje vseh v njegovo stroko spadajočih predmetov.

Osobito se priporoča za delo na deželi.

Postrežba točna in kulantna.

Ge. trgovcem visok popust.

Gabrijel

Piccoli

lekarnar

pri angelu

v Ljubljani

Dunajska cesta.

— Najviše priznanje —
na II. mejnarod. farm. razstavi v Pragi 1896.
London — Pariz — Zenev 1892 — 1893.

Železnato vino

preizkušenejši, zanesljivejši učinka, ima v sebi lahko prebavljiv železnat preparat, kateri učinkuje pri slabotnih, na pomanjkanju krvi in na živcih trpečih oseb, priporočljiv posebno tudi za slabotne, blede otroke. (25-1)

Deset gramov tega preparata ima v sebi 25 miligramov železnatega kislika in 10 miligramov izlečka iz skorje kineskega drevesa.

Lekarnar Piccoli v Ljubljani jamči za označeno, zmeraj jednako sestavo, potrjeno po kemični razkroji dr. H. Hagerja v Frankobrodu na Odri in prof. Balt. Knapitscha, zapriseženega sodnijskega kemika v Ljubljani.

Steklenica imajoča pol litra velja 1 gld., 4 polliterske steklenice 3 gld. 60 kr., franko s poštnino vred 4 gld.

Naročila izvršuje točno proti poštnemu poduzetju lekarna G. Piccoli v Ljubljani.

Naznanilo in priporočilo.

Slavnemu občinstvu najuljudneje priporočam svojo

bogato zalogo

najraznovrstnejših

klobukov, cilindrov čepic i. t. d.

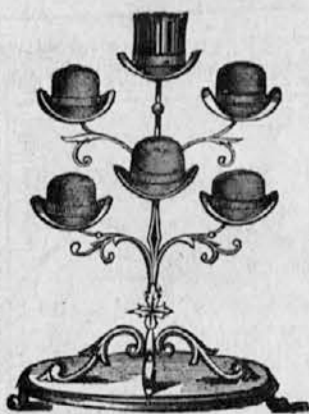
Zagotavljam dobro blago in nizko ceno.

(8-2)

Velespoštovanjem

J. Soklič,

Stari trg št. 1 (pod Trančo).

Trnkóczyja

ustna voda
steklenica 50 kr.

Trnkóczyja

prašek za zobe
skatljica 30 kr.

kakor tudi

vse medicinično-kirurškične in pharmaceutične preparate, specialitete itd., dietična sredstva, homeopatična zdravila, medicinska mila, parfumerije itd. itd.

priporočajo in razpošiljajo na vse strani

22-2

lekarniške tvrčke:

Ubald pl. Trnkóczy v Ljubljani na Kranjskem, Viktor pl. Trnkóczy na Dunaju, Margarethen, Dr. Oton pl. Trnkóczy na Dunaju, Landstrasse, Julij pl. Trnkóczy na Dunaju, Josefstadt, Vendelin pl. Trnkóczy v Gradcu na Štajarskem.

Pošiljatev z obratno pošto.

JOSIP REBEK,

ključavničarski mojster,

Francovo nabrežje št. 13. LJUBLJANA Francovo nabrežje št. 13.

Priporoča svojo delavnico za naročanje vseh

ključavničarskih del

ter napeljava

(11-)

hišnih telegrafov in telefonov.

Postavlja strelovode

in prevzema tudi posamezna dela te stroke.

Cene nizke.

Alojzij Večaj,

pečarski mojster v Ljubljani,
Opekarska cesta št. 51.
priporoča svojo izborno zalogo vsakovrstnih
pečij iz glinaste snovi
od najpreprostejših do najfinejših ružave, zelene
ali bele barve. Izdeluje na željo tudi peči v po-
ljubni drugačni barvi.
Natančno izvršuje naročila na štedilnike ter jamči
za vse svoje izdelke jedno leto.
— Cene nizke. — (1-3)

Brata Eberl,

Ljubljana, Franciškanske ulice št. 4.

Pleskarska mojstra (4-3)
c. kr. državne in c. kr. priv. južne železnice.

Slikarja napisov, stavbinska in
pohištvena pleskarja.

Tovarna za oljnate barve, lak in pokost.

Zaloga originalnega karbolineja.

Maščoba za konjska kopita in usnje.

FRANC PAVŠNER,

krojač v Ljubljani,

Vodnikov trg št. 4, nasproti c. kr. gimnaziju
se priporoča preč. duhovščini in slav. občinstvu v
naročila na

duhovniško in civilno obleko

po poljubnem kroju, zagotavljajoč trpežno, na-
tančno delo, uljudno postrežbo in kar možno
nizko ceno. (5-3)

JOSIP PETRIČ,

čevljar,

Ljubljana, Opekarska cesta št. 32.

opozarja

cenjene podpornike domačega obrta na svojo

izborno urejeno delavnico.

Izvršuje raznovrstno obutalo od najpripro-
stejšega do najfinejšega iz zanesljivega blaga prav
trpežno in ceno. (18-2)

DRAG. MATKOVIČ,

brivec in vljasuljar

v Ljubljani, Stolni trg št. 11.

se priporoča v najtočnejše izvrševanje vseh

v brivski in vljasuljarski obrt

spadajočih del Postrežba je uljudna in
vsestranski pozorna. (22-2)

Knjigoveznica Fr. Breskvar,

preje L. Šverljuga,

pred Škofijo, št. 6, poleg Katoliške Bukvarne,

se priporoča v vezanje vsakovrstnih knjig.

Molitvenike družbe sv. Mohorja po več vkup
poslanih veže po primerno znižani ceni. V zalogi
ima tudi za vse družbine knjige lepo izdelane plat-
nice za knjigoveze po deželi. (19-2)

Opozarja tudi še na svoje krasno izvršene
platnice za „Dom in Svet“, Wolfov slovar itd. —
Naročila na kakoršnesibodi platnice izvršuje po
želji ali načrtu natančno in ceno.

Ignacij Čamernik

kamnosek,

v Ljubljani, Poljske ulice 28.

Priporoča se prečastiti duhovščini za vsa

kamnoseška cerkvena dela

oltarjev, prižnic, obhajilnih miz i. t. d.

Ima tudi lepo zalogo raznovrstnih

nagrobni spomenikov

in preskrbljuje na željo cele rakve.

Priporoča se tudi stavbinskim mojstrom in hišnim posest-
nikom za vsa stavbinska dela iz trdega kraškega kamna, katera točno, so-
lidno in po nizkih cenah napravi. (12-3)

Brezplačno izdeluje narise, napravi obrise za cerkvena in stavbinska dela.

BRZO JAV!

V Ljubljani, Sv. Petra cesta števil. 8

je pri

Ig. Žargiju**reelna razprodaja.**

Prav ugodna prilika za nakupovanje raznega blaga, klobukov, modercev,
sraje, kravat, mufov, ovratnikov i. t. d. in blaga za krojače in šivilje.

Najcenejši nagrobni venci!

Naj nikdo ne zamudi te izredne prilike za nakupovanje dobrega, tr-
pežnega blaga. (13-3)

Veliko zalogo vsakovrstnih
pečij, štedilnikov in kuhinjskega orodja
kakor tudi (16-2)

vsako drugo železnino priporoča
trgovina z železnino **Andr. Druškovič** Mestni trg št. 9/10.

Usojam si naznanjati, da ima

vrhniško zalogo piva

v steklenicah in v sodih za Ljubljano

gospod IVAN MAYR

restavrater v hotelu „pri Slonu“.

Proseč, da se v slučaju potrebe naročila pošiljajo omenjenemu gospodu, zahvaljujem se svojim
veleč. p. n. odjemnikom za meni dosedaj izkazano zaupanje in priporočam se daljni blagohotnosti z zagoto-
vilom, da bodem slej ko prej stregel samo z najfinejšim in dobro uležanim pivom.

Z velespoštovanjem

(17-3)

Teodor Frölich, lastnik pivovarne na Vrhniki.

Istotam toči se **vrhniško marcno pivo**, ki je zvarjeno na isti način kakor plzenjsko
in se isto v hotelu „pri Slonu“ toči direktno iz soda brez ogljikove kisline in brez zračnega pritiska.